

DAT DIT BOEK ZOU KOMEN WIST IK TOEN AL

DAT DIT BOEK
ZOU KOMEN
WIST IK TOEN AL

Agnes Houwen

© 2021 Agnes Houwen / Uitgeverij U2pi

Titel: Dat dit boek zou komen wist ik toen al

Auteur: Agnes Houwen

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag, www.uitgeverij2pi.nl

Druk: Jouwboekdrukkerij.nl

ISBN: 978 94 9324 008 7

NUR: 320

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Quote Maya Angelou:

“When you no better you do better”

Voor mijn dierbaren:

Dit boek draag ik op aan de volgende personen.

*mijn moeder: Alwine E.O. Hiwat
mijn vader: Ludwig R. G. Houwen*

*Mijn grootouders van moederskant: Adriaan N. Hiwat,
Geertruida Ph. B. Hiwat - Bauer*

*Dochter Nancy en Zoon Marvin, mijn vijf kleinkinderen,
Calvin, Marcy, Marissa, Lakisha en Brandon.*

John de liefde van mijn leven.

INHOUDSOPGAVE

	Voorwoord	9
1	Mijn achtergrond <i>Ouders, grootouders, voorouders</i>	13
2	Jeugdherinneringen	17
3	Impact van de slavernij	77
4	Tienerjaren/Verhuizing naar Latour	83
5	Overgang Suriname - Nederland	107
6	Gezinsuitbreiding	119
7	Carrière ontwikkeling in Nederland <i>Verhuizing van Rotterdam naar Zevenbergen</i> <i>Vakanties en overlijden van mijn moeder</i> <i>De achteruitgang in Suriname</i>	145
8	De ups-and-downs van mijn leven	179
9	Herinnering aan mijn werkend leven <i>Ervaringen met vooroordelen en witte onschuld</i>	185
10	Sabine en Emely	215

11	Epiloog	221
12	Achtergrondinformatie	225
13	Dankbetuiging	227
14	Foto's	230

VOORWOORD

Oktober 2020

Ik was een kind met een rijke fantasie, vanaf de kleuterschoolleeftijd hield ik van zingen en dansen. Aan een buurvrouw had ik verteld dat ik later balletdanseres zou worden, ik zou in Parijs gaan wonen en mij laten rondrijden in een Rolls-Royce.

Ik herinner mij dat mijn buurvrouw na mijn mededeling onbedaarlijk moest lachen. Nu ik als senior dit opschrijf, kan ik me voorstellen waarom zij moest lachen. In de vijftiger jaren reden er niet veel auto's rond in Suriname, en al helemaal geen auto's van het merk Rolls-Royce. Hoe kwam ik als kind van vijf aan een dergelijke fantasie? Ik zag niet zo lang geleden een oude televisieopname van de toenmalige koningin Juliana, waarin zij rondreed in een Rolls-Royce. Ik heb blijkbaar als vijfjarige, in het Suriname van de vijftiger en zestiger jaren daar vast wat over gehoord. Ik was zo'n kind dat alles wat zich in mijn omgeving afspeelde opsloeg.

Toen ik als 20-jarige in 1967 naar Nederland vertrok, heb ik verschillende beroepen en opleidingen gevolgd voor ik het beroep vond dat bij mij paste. Nadat ik verschillende opleidingen en stages gevolgd had in de Sociale Dienstverlening, kwam ik op zevenendertigjarige leeftijd terecht in het beroep van Maatschappelijk Werkende. Dit beroep heb ik 25 jaar uitgeoefend.

Ik houd nog steeds van dansen, maar balletdanseres ben ik niet geworden. In een Rolls-Royce heb ik niet rondgereden.

Wel heb ik mij samen met mijn gezin toen ik zestig jaar werd, om aan mijn kinderlijke fantasie tegemoet te komen, laten ophalen in een limousine, die ons vervoerde naar het restaurant waar wij zouden dineren. Parijs heb ik als volwassene vele malen bezocht. Waar mijn liefde voor Parijs vandaan komt weet ik niet, maar ik ben dol op Franse chansons en ben fan van Charles Aznavour. Van hem heb ik eens een optreden bezocht.

Ik ben dankbaar dat ik door dit beroep een steentje heb mogen bijdragen aan de multiculturele samenleving. Ik heb mensen geholpen zichzelf te helpen en heb daardoor mede een bijdrage geleverd aan hun en mijn welzijn.

Van alle beroepen die ik heb uitgeoefend, heeft de functie van maatschappelijk werkende mij het meest uitgedaagd en aan het denken gezet, mij bemoedigd, blij gemaakt, ervoor gezorgd dat ik me soms teleurgesteld voelde. Kortom mij laten groeien als mens.

Als maatschappelijk werker trekt het leven dagelijks in al zijn facetten aan je voorbij. Ik heb tijdens de uitoefening van mijn beroep mensen ontmoet, die door een echtscheiding opnieuw moesten beginnen, ik heb mensen ontmoet die na een scheiding dakloos zijn geworden, mensen ontmoet, die door ziekte dierbaren verloren. Ik ben tijdens de uitoefening van mijn beroep geconfronteerd met vooroordelen, geconfronteerd met bewust soms onbewust racisme. Ik heb mensen ontmoet die door allerlei omstandigheden geestelijk in de war raakten. Ik heb mensen ontmoet die op mij leken, die problemen hadden met hun identiteit, zich minderwaardig voelden en zich onmondig en slaafs gedroegen tegen witten en zwarten met een belangrijke functie. Ik heb tijdens de

uitoefening van mijn beroep mensen ontmoet die ik hypocriet vond, Ik heb mensen ontmoet die het hart op de juiste plaats hadden. Sommigen vonden dat ik een arrogante uitstraling had, dat ik perfectionistisch was. Anderen noemden mij een zelfverzekerde sterke vrouw. Wat anderen allemaal van me vonden heeft me zelden wakker gehouden.

Ik wist wie ik was, een mens als alle anderen met fouten en gebreken. Ik had van huis uit geleerd respect te hebben voor anderen, mij mondig en assertief te gedragen, niet op ieder slakje zout te leggen, maar mij uit te spreken tegenover onrecht. Ik had geleerd om te gaan met verantwoordelijkheid, en hoewel niemand perfect is, vind ik het niet verkeerd om bij zaken die ik ondernam en -neem perfectie na te streven. Ik had en heb een gezond gevoel van eigenwaarde.

Ik heb tijdens de uitoefening van dit beroep veel binnenpret gehad, veel gelachen, geleerd van mijn fouten en de fouten van anderen. Ik deed mijn werk met toewijding en plezier. Ik heb mij tijdens de uitoefening van mijn beroep vaak afgevraagd hoe racisme ontstaan is, hoe het komt dat de witte mens zoveel waarde hecht aan de kleur van iemand, zonder oog te hebben voor diens ervaring en deskundigheid, waarom er gedacht wordt dat wit per definitie beter is dan zwart. Hoe het komt dat sommige zwarten dit zijn gaan geloven. Ik heb tijdens de uitoefening van mijn beroep regelmatig geroepen dat ik over mijn ervaring met vooroordelen en racisme een boek zou schrijven. Wat toen in het vat gezeten heeft is niet verzuurd.

De zwartepieten-discussie in Nederland heeft ertoe geleid dat ik, na mijn pensionering in 2009, mij ben gaan verdiepen in het gemeenschappelijke slavernijverleden van

Nederland, Suriname en de rest van de wereld. Ik ben door het bestuderen van de geschiedenis erachter gekomen dat deze kwalijke denkbeelden bedacht zijn door de witte mens uit de 17e en 18e eeuw. Het is 157 jaar geleden dat de slavernij is afgeschaft in Suriname en de Amerika's. Nederlandse, maar ook sommige Surinaamse nazaten weten weinig af van het gemeenschappelijke slavernijverleden. Nederlanders weten er weinig vanaf omdat de slavernij zich in Suriname en niet in Nederland afspeelde en omdat de toenmalige Nederlandse machthebbers deze afschuwelijke periode uit de Nederlandse geschiedenisboeken bewust hebben weggelaten. Op school in het Suriname van de vijftiger en zestiger jaren werd summier over deze periode gesproken. De kwalijke denkbeelden uit de 17e en 18e eeuw zorgen er nog altijd voor dat er uitsluiting en rassendiscriminatie bestaat. In Nederland, maar ook in de rest van de wereld. Overal in de wereld bevinden zich nazaten van de witte mens uit de 17e en 18e eeuw.

'The black lives matter'-beweging, die uit de VS is overgewaaid, na de moord op de Afro-Amerikaan George Floyd gepleegd op 28 mei 2020 door een witte politieman, heeft ervoor gezorgd dat er wereldwijd aandacht is voor het probleem van racisme. Mijn moeder zou zeggen: niets komt voor zijn tijd. Belofte maakt schuld, de tijd is nu rijp om de belofte die ik toen gedaan had om een boek over mijn ervaringen met racisme te schrijven in te lossen.

Mijn achtergrond

Ouders, Grootouders, Overgrootouders

Ik ben geboren als Agnes Vera Houwen op 11 maart 1947 in Paramaribo/Suriname.

Mijn moeder was Alwine Hiwat geboren op 11 augustus 1916 in Paramaribo. Mijn moeder is op 20 november 1984 overleden in Paramaribo. Mijn vader was Ludwig Houwen geboren 29 februari 1914 in Paramaribo. Hij is op 6 november 1966 overleden in Paramaribo.

Mijn grootmoeder van moederskant was Geertruida Filipina B. Bauer geboren op 25 maart 1895 in Passau Duitsland. Zij is overleden op 8 augustus 1968 in Paramaribo.

De moeder van mijn oma van moederskant was Wilhelmina Jacoba Oldenstam, geboren 6 september 1858 te Paramaribo. De vader, van mijn oma van moederskant was Jurgen Philipus Bauer geboren 8 november 1848. Mijn grootvader, van moederskant was Adriaan Nathaniel Hiwat geboren op 1 januari 1887 in het district Para. Hij is overleden 4 november 1960 in Paramaribo.

De vader van mijn opa van moederskant was David Hiwat, geboren 22 december 1858 te Para.

De moeder van mijn opa van moederskant was Margaretha Derby geboren in 1860 te boven Para.

Het echtpaar was gehuwd. De ouders van mijn opa van moederskant waren vrijgekochte slaven.

Mijn oma en opa van vaderskant heb ik niet gekend, mijn oma van vaderskant was Albertina, Alexandrina Houwen

geboren op 6 december 1890 te boven Commewijne. Zij is op 13 oktober 1917 op 27-jarige leeftijd overleden. Mijn opa van vaderskant is niet in beeld. Volgens een bron in de familie zou mijn opa van vaderskant afstammen van het geslacht Egger. De Eggers zijn licht getinte mensen. Mijn vader was ook niet donker en had krullend haar. Volgens deze bron zou de moeder van mijn opa van vaderskant tegen de relatie van haar zoon met Abertina, Alexandrina Houwen zijn geweest.

Albertina had nog twee zusters, Frederika Adolifina Houwen, bekend als (Didi) geboren 10 juli 1880 te boven Commewijne, overleden op 17 april 1972 te Paramaribo en Georgetina, Francina Houwen bekend als (Goedoe) geboren 5 januari 1875, overleden op 5 mei 1955.

Na het overlijden van mijn oma van vaderskant, heeft haar zus Frederika Adolifina Houwen, de opvoeding van mijn vader op zich genomen. Mijn zusters en ik kennen haar als oma Didi.

Oma Didi was gehuwd met Rudolf Johannes Burgrust, geboren 1889. Hij is overleden in 1961 te Paramaribo.

Ik vond het bijzonder te ontdekken dat mijn oudste zus Hellen, op 7 december 1940 een dag na mijn oma van vaderskant geboren is te Paramaribo, en naar haar vernoemd is. De moeder van de zusters Houwen was Sabina Houwen.

Ik vermeld in mijn levensverhaal expliciet de geboorte- en overlijdensdata van mijn ouders, grootouders, en overgrootouders, omdat ik wil nagaan wat de impact van de slavernij, die in 1863 afgeschaft is, geweest is op hun gedrag. Welke boodschappen en lessen zij bewust/onbewust, in positieve dan wel negatieve zin hebben doorgegeven aan de generaties

na hen.

Welke invloed heeft het gedrag van voorouders en ouders gehad op mijn opvoeding en gedrag?

En de manier waarop ik in het leven sta en mijn kinderen opgevoed heb?

Wat is de impact van de slavernij geweest op het gedrag van Surinaamse en Nederlandse nazaten?

Welke lessen hebben zij bewust/onbewust, in positieve dan wel negatieve zin doorgekregen van ouders en voorouders, die tot op heden doorwerken in onze samenleving?

Deze zaken wil ik onderzoeken aan de hand van mijn persoonlijke ervaringen en door kennis te nemen van de gemeenschappelijke koloniale geschiedenis van Suriname en Nederland.

Mijn verhaal over deze zwarte bladzijde uit de geschiedenis, is het gemeenschappelijk verhaal van Surinaamse en Nederlandse nazaten.

Jeugdherinneringen

Mijn vroegste herinnering begint als ik vier jaar oud ben; het is 1950, het jaar dat mijn ouders na een huwelijk van tien jaar gingen scheiden. Na de scheiding is mijn moeder samen met mij en mijn twee oudere zussen Hellen van 9 en Linda van 7 jaar bij haar ouders aan de Hofstraat in Paramaribo ingetrokken. In mijn herinnering was de Hofstraat een voornaam straat, met aan weerskanten houten woningen gebouwd in koloniale stijl. Ik ben opgegroeid in het Suriname van de vijftiger en zestiger jaren. Op zondagmiddag voetbalden de grote jongens in de straat.

In de grote vakantie zaten wij als kind fris gewassen voor het raam te kijken naar de vliegerwedstrijden, die er door de jongens werden gehouden.

Paramaribo was een schone stad, de erven werden door de bewoners goed onderhouden.

Iedere dag werden de erven schoongeharkt. Toen wij ouder werden moesten wij om beurten meehelpen het erf schoon te harken. Nergens zag je zoals nu het geval is afval op de erven of in de berm en trezen. De berm en trezen werden regelmatig schoongemaakt door de mensen van de werkverschaffing en gedetineerden. Deze werk lieden zijn grotendeels uit het straatbeeld verdwenen.

Toen Suriname nog een kolonie van Nederland was, was het leven eenvoudig vreedzaam, gemoedelijk en warm. Waarden en normen zoals eerlijkheid, respect voor de mens in het algemeen, en ouderen in het bijzonder, omgaan met

verantwoordelijkheid, fatsoensnormen, vertrouwen in de mens, waren gemeengoed van velen. Er was naastenliefde, men lette op elkaar. Met je buren ging je om alsof ze familie van je waren. De mensen waren vriendelijk, en behulpzaam. Je groette elkaar hartelijk als je elkaar tegenkwam. Deze waarden en normen uit mijn jeugd ben ik trouw gebleven, ze hebben tot op heden richting gegeven aan mijn leven. Een ieder zag er in mijn beleving toen verzorgd en netjes uit. Je kon toen makkelijk hooggehakt rondlopen, omdat je niet zoveel kapotte wegen had. Ik loop graag op hoge hakken, maar durf dat gezien de huidige slechte staat van de wegen niet meer in Suriname. ik ben veel te bang om te vallen en mijn heupen of benen te breken. Het verkeer was toen nog niet zo druk als het nu is. De sociale controle was groot, en er was praktisch geen criminaliteit.

Ramen en deuren konden toen openblijven, omdat inbreken in het huis van een ander niet voor kwam. Niemand had in die periode dievenijzer (stalen beveiliging) voor zijn ramen en deuren.

Momenteel zie je nergens een woning zonder dievenijzer, en je bent je leven niet zeker, omdat inbreken in andermans woning schering en inslag is geworden. De werkenden in mijn omgeving ontvingen toen hun loon of salarissen op tijd en regelmatig. Momenteel is het voor veel werkenden iedere maand spannend of zij na gedane arbeid wel of niet hun salaris zullen ontvangen.

De armoede onder de mensen was toen niet zo groot als het nu is. In mijn jeugd stroomde er volop water uit de kraan, tegenwoordig als je als bewoner niet zo'n afschuwelijk zwarte hydrofoortank op je erf hebt staan, komt er geen water

uit de kraan. In mijn jeugd hadden wij ook geen last van stroom- uitval. Een probleem dat vandaag de dag veelvuldig voorkomt, en maar niet opgelost lijkt te kunnen worden.

Je kostbare elektrische apparaten gaan door de stroomuitval kapot, maar je kunt daarover nergens je beklag doen, omdat je op nieuwe elektrische apparaten maar een paar maanden garantie krijgt, en soms helemaal geen garantie krijgt.

Het is verdrietig dat bij de inbraken, roofovervallen de veel voorkomende tienerzwangerschappen, jongeren die hun school niet afmaken, en onverantwoordelijk omgaan met seksualiteit veel jongeren betrokken zijn die op mij lijken. Dit doet mij pijn, ik gun ieder kind en iedere jongere de heerlijke, onbezorgde jeugd en tienertijd die ik gehad heb in het Suriname van de vijftiger en zestiger jaren.

Als vijftienjarige tieners waren mijn vriendinnen en ik niet bezig met het bedrijven van seks of het hebben van vriendjes. Wij waren tieners die naar tienerfeestjes gingen, vaak van die kalverliefdes hadden die niet veel voorstelden. Vaak wisten de jongens niet eens dat wij verliefd op ze waren.

Na zo'n zondagmiddagfeestje kwamen mijn vriendinnen en ik meestal de volgende dag bij elkaar om na te praten. We bespraken uitgebreid op wie wij verliefd waren, en hoeveel jongens verliefd op ons waren, wie wel of niet kon dansen, en hoeveel jongens ons tegelijk om een dansje gevraagd hadden.

We giechelden dan heel wat af. Mijn moeder noemde ons plagend bakvisjes.

De school vonden wij belangrijk, we deden onze best om goede cijfers te halen.

Ik was een kritische tiener, ik vroeg jongens die belangstelling voor me hadden de oren van het lijf, ik wilde weten of ze